

פ ר ו ט ק ו ל ס ס 102/ג

מישיבת ועדת הכספים שהתקיימה ביום ב', ד' בתמוז
תשי"ד (5.7.54), בשעה 20.15.

- נוכחון: חברי הועדה: י. גורי - היו"ר
 י. בדר
 א. סטופ
 ח. לסדן
 ק. לוז
 ס. קלטר
 ט. בז'רנו
 ט. דיין
 י. פורדר
 ט.א. גניחובסקי
 ח. אריאב

- טרומונים: חה"כ ב. אבניאל
 טר ברוט - מטעם האוצר
 טר קיטרון - מטעם משרד המספטים
 טר וינס - מטעם משרד המספטים
 טר ספיבק - מטעם האוצר
 טר בזק - מזכיר הועדה

סדר-היום: 1. חוק לתיקון פקודת סס ההכנסה (הסך הדיון)

פותח את הישיבה.

היו"ר י. גורי:

אנו עוברים לפרק קיבוצים וחברות.

סעיף 19א

י. בדר:
 אני מציע לטחוק את כל הפרק הזה ולהסוות את טעם הקיבוץ לטעמה של אגודה סיתופית, כדינה כדין חברה. באופן כזה ישלם הקיבוץ סס כפי שמסלמת חברה. יתכן שעל ידי כך יהיו הרבה קיבוצים פטורים כלל מלשלם סס, אבל הדין יאמר שווה וצודק כלפי כולם.

מה קורה אם חבר עוזב את החברה?

ח. לסדן:

י. בדר:
 ישנן חברות שכל החלק של האבר אינו יותר מאשר ערבות שקיבל, ובעזבו את החברה החבר אינו מקבל כלום, ואפילו הוא צריך לשלם חובות. בענין זה טענו ברוע מטעמו של חבר קיבוץ. אני חושב שהצעת מתקבלת על הדעת - דין כל קיבוץ כדין קואופרטיב ודין כל קואופרטיב כדין חברה. לפי דעתי בחוק סס הכנסה יש מקום ל"אדם" ו"חברה", ואין צורך ביתר טירוט.

ט. בז'רנו:
 אני צריך להודות שלי לא ברור החוק ביחס לסעיף זה וביחס לסעיף לגבי אגודות סתופיות. על כן אני מציע ומבקש את הועדה שנתחיל את הדיון בקבלת הסברים. ואם אני מדבר על הסברים, אינני מתכוון להסברים לגבי התוכן הסילולי של הסעיפים האלה כי אם לגבי מהותם. הלא התוצאה ידועה מסעיף זה; אנו יודעים שלטעמה הקיבוצים וחברי הקיבוצים ששלמים פחות סס הכנסה מאשר סוגים אחרים של בעלי הכנסה שווה. אנו גם יודעים שקואופרטיבים כסו "תנובה"

יסוחרים למעשה מסס הכנסה. הייתי מציע שנסתדל ראשית כל להבין על יסוד איזה מסבון עושים זאת, מה מביא לידי כך שיש הפרט במס לגבי הכנסה שווה.

(ב) אני חושב שהועדה צריכה לקבל עמדה עקרונית: האם היא בדעה שיש לעשות הבדלים בין חבר קיבוץ לבין בעל הכנסה אחרת, בין עובד חקלאי לבין עובד עירוני, בין קיבוץ צעיר לבין קיבוץ ותיק, בין קיבוץ מבוטס לבין קיבוץ בלתי מבוטס; אינני שולל אפשרות של הבדלים כאלה, אבל אני עומד על כך שנקבל עמדה עקרונית לפני הדיון על עצם הסעיף.

הי"ד י. גורלי:

למעשה הצעת חה"כ בז'רנו פירושה לחדש את הויכוח שקיימנו לפני שנה וחצי, ואינני אוסר בזאת שנסוד לדון מחדש על החלטות קודמות.

(ב) ברצוני לנסח את השאלה העקרונית כפי שאני מבין את העניין. כאשר באה ועדת הכספים להתחשב במבנה הטיוח של הקיבוץ, היא ידעה, והכנסת ידעה, שיתכן ובקיבוץ ישנם חברים הסכניסים לטקס כמה אלפי לירות לשנה, בכוח מומחיותם, ואילו היו אנשים אלה הולכים לשוק הפרטי היו מקבלים משכורת של 500 - 600 ל"י. אם יבוא פרט שכשתכר סכום כזה לחודש ויאטר שהוא מטאיר בשבילו רק 100 ל"י והיתר מחלק בין אנשים אחרים, מס הכנסה לא יתחשב בזה. באה המדינה ואוטרת, שאם נמצאים רבבות אנשים שהסכימו לקיים מסטר חיים כזה, היא מביאה זאת בחשבון. זוהי כל הפילוסופיה. טול את היסוד הזה - וכל הסעיף 19 מתמוטט.

מה שנוגע לחקלאים ועירוניים זהו פרק נפרד, כמו שענין הקואופרטיבים מהווה נושא בפני עצמו, מפני שהקיבוץ הוא אמנם אגודה שיתופית, אבל היא בנויה על יסודות אחרים לגמרי.

ס. קלמר:

אני מקבל בדרך-כלל את ההסבר של היו"ד. אני מסכים שהמדינה הסכימה להכיר בצורת החיים של הקיבוץ כבצורה מיוחדת במינה. אבל מסעיף זה מתברר, שקיבוץ שטובה 200 איש, כולם רווקים, רואים את הטאקס איש כאילו היו 100 יחידות טקס. אני יודע שבקיבוץ מבכים לסירותים 20 אחוז - אינני יודע אם אחוז זה עלה או לא - אבל כל השאר רואים כאילו עובדים וסכניסים. אני טבקס... הסברים על חישובים אלה.

ה. אריזב:

צדק חה"כ בז'רנו באמרו שעלינו פעם להחליט באופן עקרוני בשאלה זו, ואחרי כן נצטרך למצוא את הביטוח להחלטה עקרונית זו. ישנו במדינה מסק קיבוצי, קבוצות, והוא רצוי למדינה, והיות ויש אנשים הטעונים לחיות כך המדינה טאפשרת להם זאת. אבל תשובת היו"ד אינה לענין. הוא אמר שיש מוסכים בקיבוץ שבמסק פרטי היו מקבלים משכורת גבוהה, ואילו בקיבוץ הם מוותרים על חשבון הכלל. אולם זה צריך להתבטא במאזן הקיבוץ, כי אם המסק מנוהל על ידי מוסחים הרי עולה הכנסתם וכעת נשאלת השאלה שלא ניתנה עליה תשובה: ישנו מסק בטוב עובדים, ישנו מסק חקלאי, ישנו מסק עירוני, וכל המסקים האלה, אם מומחיותם או בלי מומחיותם, נותנים הכנסה מסויימת, ומהכנסה זו לוקח האוצר מס הכנסה; לעומת זאת יש מסק קיבוצי שמסבו לא גובים מס באותה מידה, ולמעשה האוצר מפסיד מזה. יתכן שהמדינה בעקיפין אינה מפסידה, מתוך עצם עובדת קיומו של הקיבוץ, אבל לגבי הסיוע בנטל המסים זה לא פותר את השאלה. כל אדם במדינה צריך לדעת שהוא צריך לשלם מסים באופן שווה לכל התושבים.

אקו דוגמה אחת לגבי הביטוח; טען חה"כ לז' בויכוח הקודם שהקיבוץ מבטח את אנשיו וצריך לזכות לו סכומים כאילו הביטוח נעשה בחברת ביטוח. לזה יש תשובה: הביטוח עדיין אינו שלם לגמרי, לדאבונו; אנשים עוזבים את הקיבוץ בעירום ובחוסר כל, על כן לא אוכל לומר שזהו ביטוח כפי שעושה אותו חברת ביטוח.

היום שמענו פירוט מנציגי החברות כי צד המסקיעים את כספי הפרטיות שהם מקבלים, ובאמת ההשקעות הם מברייט שהם חסובים למדינה. פירוש הדבר שהכספים... שהאנשים הפרטיים מסלטים חוזרים טוב פעם למעגל מסק המדינה, בו בזמן שהקיבוץ נמצא בתחום סגור.

ק. לנז:

אם תרשו לי אתן כמה מסברים.
 ח"כ בדר אשר שלגבי החוק צריכים להיות
 אדם ו"חברה"; אני אומר: יש אנשים, יש חברות ויש קיבוצים, והחוק צריך
 לראות גם את האנשים, גם את החברות וגם את הקיבוצים. לא אדבר על השאלה
 אם הקיבוץ חשוב למדינה או לא, כי זה ענין של הערכה. אבל החוק צריך להתאים
 לקיבוצים כפי שהם חתמים. לחברות. בשאלת השאלה: האם צריך לראות את
 הכנסת הקיבוץ כמתחלקת בין החברות. ההבדל בין מסק אינדיבידואלי לבין מסק
 קיבוצי הוא בזה, שבמסק קיבוצי לוקחים את כל מותם האטריבוטים של מסק
 ומסתפים אותם. למשל, במקום שלכל יחידת מסק תהיינה חמס פרות, הכנים
 הקיבוץ את כל הפרות לרפת משותפת. לפיכך אין לשלול ממסק קיבוצי את
 האפשרות הזאת שכל יחידה תשלם בהתאם לחמס פרות שיש לה.

אשר לענין החשבון. בניה שמאזן הקיבוץ
 מסתכם ב-30000 ל"י רנוח ויש בקיבוץ 100 יחידות מסק. פירוט הדבר שכל
 יחידה הרוויחה 300 ל"י בסנה או 25 ל"י לחודש. מהרגע הזה אין כל הבדל
 בין אופן חישוב המס של המסק הקיבוצי לבין החישוב במסק אחר. מדוע? -
 גם אשה בנהלל בחשבת לאשה עובדת, וגם בנהלל יש חברה פנימית של ביטוח,
 וכל זה יורד ממס הכנסה. ואם דווקא תרצו בזה, תוכל דגניה ב' להתחלק
 לדגניה ב' המסק ודגניה ב' חברת הביטוח, אבל איבני חושב שאנו צריכים
 לעשות זאת, כי בכל זאת דגניה ב' זוהי יחידה אחת.

היו בחוק הזה שתי פריבילגיות לחקלאים
 שבהנו מהם גם הקיבוצים. האחת היתה זיכוי מוגדל בעד ילדים. אם תבציעו
 ממס הכנסה ששפחות כאלה, ששניהם עובדים והכנסתם המשותפת אינה גדולה,
 שבהנים מזיכוי מוגדל בעד ילדים, שיש להם ביטוח, תראו שבחוק כזה המס
 אינו גדול. גם במקרה זה אין כל הבדל בין מוסכים לבין קיבוצים. החוק
 החדש, כידוע לכם, מבטל את הזיכוי המוגדל בעד ילדים במשפחה עובדת,
 הוא מכניס את הביטוח בהגבלה כזו, שלמעשה אין לה מסמנות, כי הוא נמצא
 בגבולות של 10 אחוז מתוך המס ברוטו, יחד עם כל הביטוחים המוציאליים,
 וזה ללא ספק יעלה את המס.

לשאלת חה"כ קלדר, מדוע מחלקים את מספר
 החברים לסנינים כדי להגיע למספר יחידות המסק; אהבת אי אפשר לעשות את
 חשבון המס. הלא יש בקיבוץ ילדים, יש תלויים, צריך לקרוב את הענין הזה
 למס הכנסה אשר מכיר במשפחות. אם תסירו שהכנסה צריכה להתחלק למספר
 החברים, הרי מבחינה פיסקלית-מעשית אנו נסכים לזה, כי כך קיבוצים
 בכלל לא יצטרכו לשלם מס, היות וההכנסה של כל חבר מסק לא תגיע לסכומים
 הסעון מס, אבל זוהי פגיעה עקרונית במסק, כי יש תלויים, ילדים וכו'.
 ואני אזכיר עוד דבר. בדרך כלל במסק חקלאי אם יש בן בוגר מחלקים את
 הכנסה ועושים חשבון כאילו המשפחה היתה שתי יחידות מסק. כאן נעוצה אחת
 הטעויות בחישובים שהגיש מסדר מס הכנסה על הסכומים שמשלמים הקיבוץ
 וחושב. כי אם כתוב שמושב שילם 180 ל"י, פירוט הדבר שהוא שילם 90 ל"י,
 היות ויש שניים, או יותר, יחידות מסק במושב הזה, וזה נותן לפעמים תמונה
 לא נכונה. ואילו בקיבוץ מביאים בחשבון הכנסה של יחידה אחת.

לדברי חה"כ אריאב, שאם אדם עוזב את המסק
 הוא יוצא בחוסר כל. זהו ענין של חוזה בין הקבוצה לבין החבר. כל חבר חותם
 על הצהרה שהוא מצטרף לקבוצה בהתאם לתקנון, ואין זה נוגע לשום אדם,
 כי זהו ענין של חוזה פנימי.

ישנם עוד גורמים הקובעים שהכנסה הכוללת
 של הקיבוץ היא פחותה מהכנסתו של מושב עם אותו מספר יחידות מסק, ואין זה
 נובע מתוך כושר יצור גרוע של הקיבוץ. ראשית כל, בקיבוץ ישנה מחוריות
 קולקטיבית, ואם ישנו אדם שאיבד את כושר עבודתו, אזי הוא אינו טייצר,
 אולם הוא זכאי לאותה הכנסה, בזכות ולא בחסד. יוצא שיפוא שההכנסה מושגת
 על ידי מספר יחידות מסק קטן מזה שבמושב, אבל היא מתחלקת על מספר יותר
 גדול. במסק שלנו נהרגו 11 חברים בזמן הקרבות; נשארו 11 אלטנות עם
 הילדים, והם זכאים לאותה הכנסה כמו החברים. יש תמיד חולים, נכים
 וזקנים. וההכנסה מתחלקת בין כל חברי המסק. ואילו במושב ישנה סלקציה,
 על אף העזרה ההדדית שקיימת שם; כאשר משפחה מגיעה למצב שאינה יכולה להיות
 גורם בהכנסה היא עוזבת את המושב.

נוסף על זה יש במסך הקיבוץ אחריות בינקיבוצית, לא במסדים כאלה כמו בקיבוץ, אבל יש אחריות הדדית די רחבה. היא מתבטאת במסכים רבים, וכדי לשכר את האוון אביא רק דוגמה אחת: כל מסך צעיר זקוק להדרכה; בטושב צעיר יש מסדיכים ובקיבוץ יש מסדיכים; המסדיכים בטושב מקבלים מסכורת מהטוכנות היהודית, ואילו אנו התחלנו לתת מסדיכים לקבוצות החדשות טאז וטמט'ד, וזה דבר כה טובן שהטוכנות כלל לא חושבת לטלם מסכורת בעד מסדיכים אלה. מי טכסה אותם? - המספחות בבית, ובכל הוצאותיהם, חוץ מהאוכל, נושא הקיבוץ ששלח את המדריך. יוצא שאנשים אלה לעולם אינם מסתפיים ביצור, אבל הם שותפים בהכנסה, לכן ההכנסה בטובה יותר.

גורם אחר למיעוט ההכנסה בקיבוץ זהו ענין הרחבת המסך. אם בכפר יחזקאל היתה הרחבה ונוסדו עוד 30 מסכים, הרי הם נוסדו בעזרת התקציב של הטוכנות; לא היה מקרה כזה במסך הקיבוץ. המסך הקיבוץ כולו התרחב. המסך שלי, למשל, קיבל עם הנוסדו הלוואה ל-25 יחידות וכעת הוא טובה 125 יחידות. כיצד נעשית קליטה זו? - במידה מסויימת זה נעשה מהעודפים שמקבל המסך ובמידה רבה על ידי הלוואות מסחריות שטשיג המסך. כאשר המסך עושה תמישבות פי כמה יותר גדולה של פענה הוא נוצר, הוא בזקק להלוואות מסחריות וזה מתבטא בריבית, זה מגדיל את הוצאות המסך ומפחית את ההכנסה, כי זוהי ריבית גדולה. לכל המסכים הצעירים יש הוצאות גדולות הודות לריבית זו.

גורם אחר במסכת זו זהו ענין הנוער העובד. בכל מסך קיבוץ יש ילדים עללים ונוער עולה מעליית הנוער, ולא מעליית הנוער; בערך על כל יחידת מסך יש נער או ילד; ילדים אלה אינם נחשבים כילדי הקיבוץ, עליהם יש חשבון - מקבלים 7 ל"י, בעד נער של עליית הנוער, בחודש, לעומת 35 ל"י שמקבל מוסד אחר המחנך ילדים של עליית הנוער. נערים אלה עובדים שעות אחדות, ועבודה זו נערכת בחשבון סלא, אף על פי שבשנה הראשונה היא איננה בעלת ערך, אבל זה בזקף על חשבון החזקתם וחינוכם. במסך קיבוץ אין אפשרות לקיים כיתות בנות 50 ילד, יוצא שהמדינה מסתמפת באינן באופן חלקי בלבד. הנוער העולה זהו בכלל סעיף קבוע של הפסד גדול במסך הקיבוץ, סעיף המסטיין את ההכנסה.

אלה הם הגורמים העיקריים הקובעים את העובדה הזו שמסך קיבוץ, באותה רמת ייצור, לפעשה ההכנסה הממוצעת של יחידת מסך טוכרה להיות פחותה מאשר ההכנסה הממוצעת של מסך אינדיבידואלי אחר אינו נושא בכל העול הזה.

א. סטופ:

אני מודה שזהו ויכוח רציני מאד, ואני השתדלתי להבין את הרקע הרעיוני שהתבסס עליו מה"כ לוז. אינני טוכן לדחות את כל מה שואמר בענין זה, אבל ארטה לעצמי לשאול את מה"כ לוז שאלה כנו: בניח לרגע שכל המדינה החליטה לעבור למסטרדא חיים כזה; מנין המדינה תקבל את הכנסותיה על סנת לכלכל את כל שרותיה שהיא טוכרהה למספק? אטביר את הדבר בדוגמה טוחסית: כאשר אני עושה דלת בעיר, בדלת העיר, מחוץ לעבודה ועץ, יש איזה חלק של הסתמפות בהחזקת חייל, שוטר וכו'; אבל אם יש בקיבוץ נגריה גדולה, על ידי ההסבר שאמת נתת, יש לי הרושם שהדלת שאני עושה בעיר מסתמפת יותר בהחזקת כל השירותים האלה מאשר הדלת בקיבוץ; וכל זמן שלא הוכחת שהאקוויולנט שהקיבוץ נותן למדינה במסחים אחרים שווה לזה - אינני טוכן לקבל את הסברך.

י. פורדר:

בחוץ כאן לברר כמה עובדות יסוד, כדי שנוכל לבטס את הדיון על בסיס עקרוני. אין פה ויכוח על איזה בקורת או התערבות בצורת חיים זו או אחרת; ואם מדובר על כך, אני טוכן לוטר שבתולדות ההתישבות מגיע לקיבוץ מקום כבוד. אבל החברים צריכים גם לקבל את העובדה שהקיבוץ, ומצבו של הקיבוץ, אינו דומה לזה של לפני 20 שנה. יש התקדמות, ולפי דעתי ההגדרה "קיבוץ" אינה מתאימה יותר כי יש הגדליה גדולים. אביא דוגמה: קריית-עובבים ומעלה-החמישה, אני שמח שהם הצליחו לצבור הון גדול, יש להם עודפים ניכרים, הם בנו טה לבנו מהכנסתם הם, ולמרות זאת אינם מסתמפים בצורה מתאימה בעול הכללי. כל הדוגמאות שחבר הכנסת לוז נתן אינן מתאימות. אם הקיבוץ רוצה בחברה סוציאליית מסויימת - נייחא, אבל במקרה כזה אמה צריך לבנות את הצורה היפה הזו, הסתמיטה לך, לאחר שנתת למדינה טה שטגיע לך לתת. לא מדובר כאן של התשטרות של יוניליה. אבל יש יחידות גדולות טח הרכה גדולה. המסתמפות

בהכנסות אלה לטטרות טאד יפות, אולם טבלי להשתתף בעול הכללי.

המסק הקיבוצי, לדעתי, בתור כלל, הוא היום מסק עשיר. ישנה תופעה כללית של חיזוק הקיבוצים, מבחינת המסק הכולל, יש לו לקיבוץ הסקעות גדולות, אבל הוא אינו משתתף באופן טוה בנישיאה בעול. מה צריכה להיות התגובה של מפעל בעיר, שחי ברמה סוציאלית הרבה יותר בטוכה? הוא צריך לסלם פי חסיסה? הדבר טוכרח להביא להתטרטות, מפני שמס הכנסה זו אינה פריבלגיה של אנשים, זהו מס שכל אדם צריך לסלם. אני רוצה להדגיש שיש כאן איזה מקור טוצדק טאנו דורשים סינוי. בנו"ח של בלוך מפור למצוא ניתוח טנחוץ לעטות חטבון אחר של טירותים, שהחלוקה לטניים היא בלתי צודקת וכו'.

אני רוצה פעם להטביר לחברים החיים בקיבוץ איפה אני רואה את הנקודה הסכרעת: הקיבוץ אינו יכול לקבוע את העדיפיות לחיים טוציטליים טבלי לסלם קודם לסדינה. אני רוצה שתהיה הבנה בנקודה זו. אני מציע טפעם בטכם את הרכוש של המסק הקיבוצי, ולהוריד טזה את החובות. אני גם יודע שהמסק הקיבוצי קיבל בצורות טונות טכוסים להרחבה מהקציב ההתיטבותי, ובצדק, אבל גם אחרי ניכוי החובות, יטאר החטבון היטודי - מהו היום הרכוש הגלובאלי של הקיבוץ. אם נעטה חטבון טזה נראה שיש טוספת של טיליוניט לירות, ואם יהיה עודף של X טיליוניט, אני טוען שהקיבוץ היה טחוייב לסלם מס הכנסה על X טיליוניט של הכנסה.

היטיבה בנעלה בטעה 23.45